

چگونگی اعمال قواعد حقوق رقابت بر بازار نام دامنه‌های اینترنتی

بهنام غفاری فارسانی^۱، مینا حسینی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۷/۱۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۳/۲۶

نوع مقاله: ترویجی

چکیده

حقوق رقابت از ابزارهای مهم مدیریت و تنظیم بازارها به منظور افزایش کارایی، رفاه و آزادی اقتصادی است. از آنجاکه ارتقای کارایی و رفاه مصرف‌کنندگان در هر بازاری مطلوب است، اصولاً مقررات رقابت در کلیه بازارها قابلیت اعمال را دارند، مگر آن‌که بازار معینی به دلیل موجهی از قلمرو این مقررات استثنا شده باشد. از همین رو، با توجه به تازه بودن مباحث مربوط به نام‌های دامنه و ابعاد مختلف حقوقی آن، تحلیل چگونگی اعمال مقررات رقابت در حوزه نام‌های دامنه و نتایج حاصل از آن ضروری است. این مقاله تحلیل می‌کند از آنجاکه عرضه نام دامنه فعالیت اقتصادی به‌شمار می‌آید، لذا بنگاه‌های عرضه‌کننده این محصول و خدمات مرتبط با آن، یعنی آیکان، به همراه کلیه رجیستری‌ها و رجیسترارها بنگاه محسوب می‌شوند و مشمول مقررات رقابت قرار می‌گیرند. همچنین، ارتکاب برخی از رویه‌های ضدرقابتهی از ناحیه بنگاه‌های فعال در بازار نام دامنه محتمل و قابل تصور است. در این صورت، شورای رقابت، به‌عنوان تنها مرجع رسیدگی به رویه‌های ضدرقابتهی در حقوق ایران، می‌تواند یک یا چند مورد از ضمانت‌اجراهای مصرح در ماده ۶۱ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی را نسبت به بنگاه یا بنگاه‌های متخلف اعمال کند. این مقاله مروری بر اجرای قواعد رقابت در بازار نام‌های دامنه با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی دارد.

واژگان کلیدی: رقابت، رویه‌های ضدرقابتهی، نام دامنه، انحصار، آیکان، رجیستری، رجیسترار

۱. دکتری حقوق خصوصی، دانشگاه تهران و معاون سابق دادستان تهران. bghaffary@alumni.ut.ac.ir

۲. دکتری حقوق خصوصی، استادیار دانشگاه علم و فرهنگ (نویسنده مسئول): mina.hosseini@usc.ac.ir

مقدمه

حقوق رقابت همچنان پدیده‌ای نوظهور در نظام حقوقی ایران به‌شمار می‌رود که بسیاری از جنبه‌ها و ابعاد آن ناشناخته باقی مانده است. یکی از این حوزه‌ها، بازار نام‌های دامنه است. از آنجاکه مباحث حقوقی مربوط به نام‌های دامنه نیز در حقوق ما تازگی دارد، بررسی نقاط تلاقی و تعامل این دو گرایش جدید نوآورانه و بدیع خواهد بود.

نام دامنه^۱ نامی در شبکه اینترنت است که وبسایت از طریق آن قابل دسترسی خواهد بود. هر نشانی اینترنتی از دو بخش نام اصلی دامنه و پسوند تشکیل می‌شود. برای مثال، در نشانی www.iran.ir، واژه ایران نام دامنه و ir پسوند است. نام دامنه برای هر فردی که ابتدا آن را به ثبت می‌رساند، نوعی حق تقدم ایجاد می‌کند و بخش پسوند نیز بر اساس قوانین بین‌المللی خاص مدیریت می‌شود. رجیستری^۲ سازمانی است که مسئول حفاظت از فایل‌های داده در یک دامنه سطح بالا (TLD)^۳ است. دامنه‌های عمومی از طریق شرکت‌هایی به ثبت می‌رسند که رجیستراتر^۴ نام دارند. این رجیستراترها توسط آیکان^۵ که مؤسسه‌ای غیرانتفاعی برای ثبت نام‌ها و نشانی‌های اینترنتی تخصیص یافته است به رسمیت شناخته می‌شوند (Jongen, & Scholte, 2021, p.300).

علاوه بر دامنه‌های عمومی، برخی دامنه‌ها نیز مختص کشور خاصی است. مثلاً افرادی که در ایران هستند می‌توانند تقاضای ثبت نام دامنه با پسوند آی آر را بدهند. به تعبیر برخی، درخصوص بنگاه‌های تجاری فعال اینترنتی، نام دامنه در واقع نشانی «محل تجارت فرضی الکترونیکی است و مشتری برای دستیابی به کالاها و استفاده از سرویس‌های خدماتی و با اطلاع از فعالیت‌های تجاری مؤسسه» از آن استفاده می‌کند (ساورایی و پورمسجدیان، ۱۳۹۳، ص ۱۵۲). نام دامنه در حقوق ایران تاکنون بیشتر از دیدگاه پژوهشگران مالکیت فکری مورد توجه قرار گرفته و موضوع پژوهش‌های حقوق رقابت نبوده است. البته نظر غالب آن است که خود نام دامنه از حمایت حقوق مالکیت فکری برخوردار نیست و فقط در مواجهه با سایر حقوق مالکیت فکری مانند علامت تجاری مورد توجه قرار می‌گیرد (صادقی، ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶، ص ۱۴). حق بر نام دامنه را «حق

1. Internet Domain
2. Registry
3. Top- Level Domain
4. Registrar
5. ICANN

مالی، قابل اختصاص و تملیک، منقول، دینی و خصوصی» بر شمرده‌اند (سجادی، ۱۳۹۴، ص ۶).

در این پژوهش به این پرسش پاسخ داده خواهد شد که چگونه می‌توان مقررات رقابت را در خصوص نام‌های دامنه و شرکت‌ها یا نهادهای عرضه‌کننده نام‌های دامنه سطح بالا و خدمات مربوط به نام‌های دامنه اعمال کرد؟ از این رو در چهار بخش، با بررسی بازار نام‌های دامنه، بنگاه‌های اقتصادی، اعمال ضد رقابتی و ضمانت‌اجراهای نقض مقررات رقابت در این بازار، موضوع بررسی و تحلیل می‌شود.

۱. مفهوم بازار نام‌های دامنه

بازار یا از منظر حقوق رقابت، «بازار مرتبط»^۱ بازاری است که کالاها و خدمات قابل جایگزینی در آن مبادله می‌شود. از نظر موقعیت جغرافیایی (با در نظر گرفتن هزینه‌های نقل و انتقال)، خرید کردن از این بازار به صرفه است. بازار جغرافیایی ممکن است برای یک کالا محدود به یک منطقه باشد و برای کالایی دیگر، بازاری جهانی باشد (Robertson, 2019, pp. 158-160).

بازار مرتبط واجد دو رکن اساسی است: ۱. محصول مرتبط، ۲. محدوده جغرافیایی مرتبط. محصولی که مورد دادوستد فعالان در بازار قرار می‌گیرد اعم از کالا یا خدمت است. کالا عبارت است از هر شیء منقول یا غیر منقول که می‌توان آن را مبادله و استفاده کرد و خدمت محصولی غیر ملموس است که استفاده از آن از فرایند تولید آن تفکیک پذیر نیست (بندهای ۲ و ۳ ماده ۱ قانون اصل ۴۴). با توجه به مفهومی که از خدمت ارائه شده است، نام دامنه را دست کم در حقوق رقابت ایران باید محصولی از نوع کالا دانست.^۲ زیرا نام دامنه در فضای مجازی میان متقاضیان و نمایندگان آیکان مبادله می‌شود. متقاضیان در قبال دریافت نام دامنه وجوهی را پرداخت می‌کنند و پس از اختصاص نام دامنه مورد نظر آن را به کار می‌برند. همچنین، با توجه به این که برای تولید دامنه سطح اول و

1. Relevant Market

۲. اگرچه می‌توان گفت در بازار نام دامنه با عرضه خدمات نیز مواجهیم. رجیستراها خدمات ثبت نام دامنه را عرضه می‌کنند؛ رجیستری‌ها خدمات مدیریت دایرکتوری‌های دامنه‌های سطح اول و آیکان نیز خدمات مربوط به مدیریت روت را عرضه می‌کند (Chirico, 2005, p.107). در هر حال، از نظر مقررات رقابت، نام دامنه را کالا بدانیم یا خدمت تفاوتی نمی‌کند.

راه‌اندازی سرور روت^۱ آن علاوه بر صرف وقت، به سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای مخصوص و به‌کارگیری افراد متخصص نیاز است که مستلزم صرف هزینه است، نام دامنه را باید «کالایی اقتصادی»^۲ (Chirico, 2005, p. 31) و محیطی را که در آن عرضه و تقاضای نام دامنه شکل می‌گیرد باید «بازار» به‌شمار آورد. بازاری که در آن عرضه‌کنندگان محصول، آیکان و نمایندگانش یعنی رجیستری‌ها و رجیستراها هستند و متقاضیان نهایی نام دامنه، مصرف‌کنندگان این محصول محسوب می‌شوند. همان‌گونه که در نمودار ۱ نشان داده شده است، در این بازار ساختاری سلسله‌مراتبی^۳ حاکم است (Lepp, 2012, p. 932)، به نحوی که شرکت آیکان در بالادست زنجیره تأمین بازار نام دامنه قرار گرفته است.

رجیستری‌ها، به‌عنوان عمده‌فروش، هریک از دامنه‌های سطح بالا در میانه بازار و رجیستراها که خریداران نام دامنه مستقیماً با آن‌ها در ارتباط‌اند در پایین‌دست بازار قرار گرفته‌اند.

۱. سرورهای اصلی DNS یا Root Name Servers مسئولیت پاسخ‌گویی به سؤالات درخصوص دامنه‌ها و آی‌پی‌ها را بر عهده دارند. این سرورها بخش‌های مختلف نام دامنه موردپرسش را بررسی می‌کنند تا پاسخ را بیابند (برای اطلاعات بیشتر رجوع کنید به: Allman, M. (2019, November). On Eliminating Root Nameservers from the DNS. In *Proceedings of the 18th ACM Workshop on Hot Topics in Networks* (pp. 1-8).

2. See also: Manheim, K. & Solum L. (2003). An Economic Analysis of Domain Name Policy. *Loyola Law School Research Paper* no. 2003-14, pp. 41 and seq; Hassanah, H., & Suparman, E. (2018, November). Legal Aspect the Execution of Arbitration Online Decision in Domain Name Dispute. In *International Conference on Business, Economic, Social Science and Humanities (ICOBEST 2018)* (pp. 36-38). Atlantis Press.

3. Hierarchical Structure

در بند ۴ مقدمه مقررات شماره ۷۳۳/۲۰۰۲ پارلمان و اتحادیه اروپا درباره اجرای دامنه سطح بالای eu.^۱ (با آخرین اصلاحات ۲۰۱۹) مقرر شده است: «دامنه سطح بالای eu. باید استفاده و دسترسی به شبکه‌های اینترنتی و بازار مجازی مبتنی بر اینترنت را مطابق با بند ۲ ماده ۱۵۴ معاهده از طریق فراهم آوردن ثبت دامنه تکمیلی برای دامنه‌های کد کشوری یا ثبت جهان‌شمول نام‌های دامنه عمومی موجود ترویج دهد و در نتیجه، باید حق انتخاب و رقابت را ارتقا بخشد». همچنین، در بند ۲ ماده ۴ این مقررات، به منزله یکی از تعهدات رجیستری دامنه مذکور، اشاره شده است که رجیستری باید فرایندهایی را برای اعتبارسنجی رجیستراهای eu. تعیین و شرایط رقابت مؤثر و منصفانه را در میان آنان تضمین کند (Schwemer, 2018, p.278).

اگرچه دامنه فعالیت آیکان از حیث جغرافیایی تمام جهان را دربر می‌گیرد، مانعی پیش روی قابلیت اعمال مقررات رقابت ایجاد نمی‌کند. به علاوه، از آنجاکه اولاً رجیستری‌ها یا رجیستراهای نام‌های دامنه کد کشوری غالباً نهادهای داخلی‌اند (نظیر ایرنیک برای نام‌های دامنه ایران و .ir) و ثانیاً قلمرو سرزمینی قوانین داخلی رقابت کشورها نیز محدود به مرزهای آن کشورها است، می‌توان به تعداد کشورهای جهان برای بازار نام‌های دامنه محدود جغرافیایی در نظر گرفت و بازار نام دامنه هر کشور را از کشور دیگر مجزا به‌شمار آورد (Singh, 2018, p. 148).

لزوم رعایت منافع متقاضیان نام دامنه در هر کشور از یک سو به‌عنوان مصرف‌کننده این محصول و از سوی دیگر، به‌عنوان شهروندان کشور موردنظر نیز همین امر را ایجاب می‌کند. با این اوصاف، باید قائل به بازار نام دامنه ایران مجزای از نام دامنه دیگر کشورهای جهان بود. در نتیجه باید گفت که بازار مذکور از منظر مقررات رقابت تحت شمول فصل نهم قانون اصل ۴۴ قرار دارد.

سؤالی که مطرح می‌شود این است که آیا نام‌های دامنه کد کشوری (ccTLD^۲) با نام‌های دامنه عمومی (gTLD) در یک بازار حضور دارند یا بازارهای آن‌ها با هم متفاوت است؟ به عبارت دیگر، آیا هر دو یک محصول محسوب می‌شوند یا دو محصول؟ اگر

1. Regulation (EC) No 733/2002 of the European Parliament and of the Council of 22 April 2002 on the implementation of the .eu Top Level Domain, Official Journal of the European Communities, L 113/1, 30.4.2002.

2. Country code top-level domain (ccTLD)

هریک محصول متفاوتی است و بازار مخصوص به خود را دارد آیا می‌توان آن‌ها را محصولات مرتبط و جایگزین نزدیک یکدیگر به‌شمار آورد و در نتیجه، بازارشان را بازار مرتبط دانست؟ در پاسخ باید گفت، این نام‌های دامنه در برخی خصوصیات با یکدیگر متفاوت‌اند:

- نام‌های دامنه کد کشوری در کل جهان به نام همان کشور شناخته می‌شوند. در نتیجه، دریافت این نوع نام‌های دامنه نشان‌دهنده فعالیت دارنده نام دامنه در محدوده جغرافیایی کشور مربوطه و غالباً مبین تابعیت آن است. درحالی‌که نام‌های دامنه عمومی فاقد این ویژگی‌اند.
- عرضه‌کنندگان میان‌دستی و پایین‌دستی این دو نوع نام دامنه متفاوت است. نام‌های دامنه کد کشوری فقط توسط یک نهاد داخلی و بعضاً دولتی در کشور موردنظر ثبت می‌شوند (مثلاً ایرنیک در ایران برای .ir). درحالی‌که رجیستری‌ها و رجیسترارهای نام‌های دامنه عمومی اشخاص دیگری شامل نهادهای خصوصی و گاه خارجی است.
- در صورتی که قرارداد میان آیکان و رجیستری یا رجیسترار داخلی هر یک از کشورها برای ثبت نام‌های دامنه کد کشوری آن کشور از جایگاه قانونی برخوردار و به تأیید مقامات رسمی رسیده باشد، می‌توان معتقد بود که ثبت این نوع نام‌های دامنه برای متقاضیان جنبه رسمی داشته و سند مربوطه آثار سند رسمی را دارد.
- هزینه ثبت این دو نوع نام دامنه متفاوت است و نوعاً هزینه پرداختی برای نام‌های دامنه کد کشوری کمتر از نام‌های دامنه عمومی است (Mahler, 2019, pp.129-165).

بر این اساس، هرگاه از بازار نام دامنه ایران سخن به میان آید مقصود بازاری است که در آن نام‌های دامنه اعم از .iran و .ir. و نام‌های دامنه عمومی (.com, .net, .org و غیره) به متقاضیان مقیم در محدوده سرزمینی ایران عرضه می‌شود. البته این امر مانع از آن نیست که با توجه به ماهیت و شرایط خاص یک دعوا، دادگاه محدوده بازار مضیق‌تری

را در نظر بگیرد. برای نمونه، برخی رجیستراها خدماتی تحت عنوان لیست انتظار^۱ ارائه می‌دهند که بر مبنای آن، مشتریان می‌توانند نام‌های دامنه‌ای را به‌دست آورند که قبلاً به نام دیگران به ثبت رسیده اما پس از انقضا تجدید اعتبار نشده‌اند. بنابراین ممکن است در دعوایی مرتبط با این خدمات بازار مجزایی در نظر گرفته شود (Blue, 2004, pp. 401-404).

۲. بنگاه‌های اقتصادی در بازار نام‌های دامنه

در تعریف بنگاه در بند ۴ ماده ۱ قانون اصل ۴۴ آورده شده است: «واحد اقتصادی که در تولید کالا یا خدمت فعالیت می‌کند، اعم از آن‌که دارای شخصیت حقوقی یا حقیقی باشد.» بر این مبنای، آیکان و به تبع آن رجیستری‌ها و رجیستراهایی که مستقیماً یا با واسطه مورد تأیید وی هستند بنگاه محسوب می‌شوند. زیرا در محیط مجازی به عرضه کالایی به اسم نام دامنه می‌پردازند و در قبال دریافت وجه، آن را به متقاضیان واگذار می‌کنند. آیکان نیز، در قراردادهای خود با رجیستری‌ها، آن‌ها را ملزم به پرداخت مبالغی می‌کند (Gill & Nithyanand, 2020, pp. 141-144). از این منظر، خارجی و غیرانتفاعی بودن آیکان و نمایندگانش مؤثر در مقام نیست. زیرا همین‌قدر که رایگان عمل نمی‌کنند و در قبال ارائه نام‌های دامنه و خدمات مرتبط با آن مبالغی را دریافت می‌کنند برای بنگاه دانستن آن‌ها و تلقی فعالیتشان به‌عنوان فعالیت اقتصادی کافی است.

به عقیده برخی نویسندگان نیز، از آنجاکه آیکان خدمات مدیریت روت اصلی و راه‌اندازی دامنه‌های سطح بالای جدید را در قبال دریافت مبلغی ارائه می‌دهد و زنجیره توزیع نام‌های دامنه به کاربران نهایی را سازمان‌دهی می‌کند، این عمل فعالیت اقتصادی و مشمول مقررات رقابت اروپا قرار می‌گیرد. ماهیت فنی و پیچیده این خدمات نیز موجب معافیت از قواعد حقوق رقابت نمی‌شود (Mahler, 2019, pp.129-165). در حقوق ایالات متحده نیز، هرچند برخی از معافیت کامل آیکان از مقررات ضدانحصار به دلیل این‌که در واقع پیمانکار دولت امریکا است حمایت کرده‌اند، کنگره این کشور تاکنون چنین معافیتی را برای این شرکت قائل نشده است و هم دولت امریکا و هم خود آیکان مکرراً بر خصوصی و مستقل بودن آن تأکید داشته‌اند. به‌علاوه، تاکنون دعاوی متعددی

1. Wait-Listing Service (WLS)

پیش از آیکان علیه Network Solutions, Inc. (NSI) و سپس، خود آیکان بابت نقض مقررات رقابت امریکا (ضد تراست) در دادگاه‌های این کشور مطرح شده است (Blue, 2004, p.396) که در آن‌ها مراجع قضایی به‌ویژه در مورد آیکان به معاف‌بودن آن از مقررات فوق اشاره‌ای نداشته‌اند (Chirico, 2005, 107-108). برعکس، در دعوی^۱ در سال ۲۰۱۲ دادگاه بخش مرکزی کالیفرنیا، ضمن مخالفت با استدلال آیکان مبنی بر خروج تخصصی آن از قانون شرمین^۲، این شرکت را صراحتاً به دلیل انجام فعالیت‌های اقتصادی و این‌که قراردادهایش با رجیستری‌ها توافقات تجاری است، همچنین، فعالیت‌های وی نقش مهمی در تجارت در اینترنت دارد و ممکن است به محدودیت بر این تجارت بینجامد مشمول مقررات رقابت دانسته است (Belmas & Overbeck, 2014, p.61).

بر این مبنا، رجیستری‌هایی نظیر وری ساین^۳ یقیناً ملزم به رعایت مقررات رقابت خواهند بود (Blue, 2004, p.396) اما ممکن است درخصوص رجیسترارها گفته شود، چون مستقیماً با متقاضیان نام دامنه ارتباط دارند و اقدام به خرده‌فروشی می‌کنند، از اعمال مقررات رقابت معاف‌اند. این تردید را باید از ذهن زدود؛ زیرا اولاً بسیاری از نظام‌های حقوقی برای تشخیص خرده‌فروشان یا به عبارت دیگر، بنگاه‌های کوچک معاف از اعمال مقررات رقابت معیارهایی نظیر سهم بازاری آن‌ها در بازار موردنظر (همانند کمتر از ۵ درصد)، تعداد کارگران یا میزان درآمد ناخالص فروش آن‌ها را در نظر می‌گیرند (Diebold & Schäke, 2019, pp.107-122).

با اعمال این معیارها، بخش چشمگیری از رجیسترارها، به‌ویژه رجیسترارهای بزرگ و معروف، بنگاه کوچک محسوب نخواهند شد، بنابراین مشمول مقررات رقابت باقی خواهند ماند. ثانیاً حتی در کشورهای نظیر ایران نیز که قانون‌گذار خرده‌فروشان را به‌طور اطلاق از شمول مقررات مذکور خارج کرده (حسینی، ۱۳۹۶، ص ۲۸۴) اما معیاری برای تشخیص آن‌ها معرفی نکرده است، باید قائل به این بود که فقط بنگاه‌هایی معاف تلقی خواهند شد که در عرف بازار موردنظر خرده‌بخزند و خرده‌تر به مصرف‌کنندگان بفروشند

1. *Manwin Licensing International S.A.R.L., et al. v. ICM Registry, LLC, et al*, Case No. CV 11-9514 PSG (C.D.Cal. August 14, 2012)

2. Sherman Act of 1890

۳. Verisign؛ شرکت وری ساین، شرکتی امریکایی است که فعالیت‌های مربوط به زیرساخت شبکه از جمله فعالیت‌های مربوط به سرور روت نام دامنه‌های اینترنت را انجام می‌دهد. برای اطلاعات بیشتر رجوع کنید به:

https://www.verisign.com/en_US/company-information/index.xhtml

(همانند یک خواربارفروش). در عرف بازار نام دامنه این ملاک در مورد رجیستراها صدق نمی‌کند. زیرا برای آن‌ها نام‌های دامنه سهمیه‌بندی نمی‌شود و محدودیتی در تهیه این کالا از بنگاه بالادست خود و عرضه آن ندارند. بلکه هرچه بیشتر در ثبت نام دامنه واسطه‌گری کنند درآمد بیشتری به دست خواهند آورد. بنابراین، در اصل بنگاه‌بودن رجیستراها و شمولیت مقررات رقابت بر آن‌ها نباید تردید داشت.

۳. اعمال ضدرقابتی در بازار نام‌های دامنه

۳-۱. اعمال دو یا چندجانبه ضدرقابتی

به نظر برخی محققان، آیکان به‌عنوان گرداننده فنی و اصلی سازوکار نام دامنه (DNS) کنترل زیادی بر بازار نام دامنه دارد و بعضی از رفتارهای این بنگاه، به‌ویژه در روابط قراردادی‌اش با رجیستری‌ها، به‌گونه‌ای است که ممکن است موجب آسیب به رقابت در بازار مزبور شود (Lepp, 2012, p.938). به‌منظور بررسی این موضوع و سهولت مطالعه می‌توان برای توافقات میان بنگاه‌های موردنظر اقسامی را به‌شرح زیر برشمرد و پیرامون هریک جداگانه تحقیق کرد: . توافقات میان آیکان و رجیستری‌ها، ۲. توافقات میان رجیستری‌ها و رجیستراها.

۳-۱-۱. توافقات میان آیکان و رجیستری‌ها

به‌طور کلی، توافقات میان بنگاه‌ها در حقوق رقابت به دو دسته توافقات افقی^۱ و عمودی^۲ تقسیم‌بندی می‌شود. توافقات افقی میان بنگاه‌های رقیب یا به عبارت دیگر، بین بنگاه‌هایی که در زنجیره تأمین یک محصول مرتبط هم‌ردیف است و در یک سطح بازار قرار دارند صورت می‌گیرند؛ مانند توافق میان دو تولیدکننده محصولات لبنی. به تعبیر آرای محاکم امریکایی، صرف‌نظر از انگیزه و توجیهات تجاری و قدرت بازار

1. Horizontal Agreements

2. Vertical Agreements

مشارکت‌کنندگان، این دسته از توافقات افقی معمولاً مخالف قوانین رقابت‌اند.^۱ بیشترین وقت نهادهای ناظر بر رقابت در سراسر جهان صرف کشف، پیگرد قانونی و مبارزه با اعمال ضدرقابتی از نوع توافقات افقی می‌شود (حسینی، ۱۳۹۶، صص ۳۵۸-۳۵۹). برعکس، توافقات عمودی میان بنگاه‌هایی که در زنجیره تأمین یک محصول مرتبط در یک سطح نیستند و یکی از طرفین در بالادست بازار و دیگری در پایین دست قرار دارد واقع می‌شوند، مانند توافق میان یک تولیدکننده محصولات لبنی و توزیع‌کننده این محصولات. نهادهای ناظر بر رقابت همواره رویکرد منعطف‌تری به توافقات عمودی داشته‌اند و در سال‌های اخیر نیز بسیاری از این توافقات از ممنوعیت مطلق نهادهای رقابتی خارج شده‌اند (Gabrielsen & Johansen, 2015, p.9). باین‌حال، توافقات عمودی ممکن است تجارت را محدود کنند و دارای تأثیرات ضدرقابتی باشند (Russo et al., 2010, p.218).

قراردادی که آیکان با رجیستری‌های مورد تأیید خود برای عرضه نام‌های دامنه و خدمات مربوط به آن‌ها منعقد می‌کند از توافقات دسته‌آخر محسوب می‌شود. زیرا در زنجیره تأمین بازار نام‌های دامنه، آیکان در بالاترین سطح قرار دارد و از طریق توافق با رجیستری‌ها امکان ارائه نام‌های دامنه به متقاضیان، ثبت نهایی نام‌های دامنه درخواستی و پشتیبانی فنی از این خدمات را فراهم می‌آورد و بدون همکاری آیکان و بهره‌گیری از خدمات وی، فعالیت رجیستری‌ها میسر نخواهد بود. بر این اساس، آیکان از طریق ارائه خدمات مربوط به ریشه (روت) نام‌های دامنه حکم تولیدکننده را دارد و رجیستری‌ها از طریق توافق با آیکان نقش عمده‌فروش نام‌های دامنه را در بازار این محصول ایفا می‌کنند. از آنجاکه با دو نوع رجیستری برای نام‌های دامنه مواجهیم، یعنی رجیستری‌های نام‌های دامنه کد کشوری و رجیستری‌های نام‌های دامنه عمومی، در ادامه به بررسی مفاد قرارداد هریک از این بنگاه‌ها با آیکان می‌پردازیم.

توافق آیکان با رجیستری‌های نام‌های دامنه کد کشوری

آیکان موافقت‌نامه هریک از نام‌های دامنه کد کشوری (ccTLD) را با یک نهاد مورد تأیید مقامات دولتی کشور یا منطقه مورد نظر منعقد می‌کند. آیکان نهادهایی را که

1. *United States v. Socony-Vacuum Oil Co.* 310 U.S. 150, 60 S. Ct. 811, 84 L. Ed. 1129 (1940).

رجیستری یک نام دامنه کد کشوری را به آن‌ها واگذار می‌کند «سازمان متولی (مسئول)»^۱ می‌نامد. در ایران، ایرنیک (مرکز ثبت دامنه‌های کشوری ایران) سازمان مسئول است. البته باید توجه داشت که ایجاد و شروع واگذاری نام‌های دامنه کد کشوری در ابتدا با ایانا^۲ (مرکز واگذاری اعداد در اینترنت) بود و بسیاری از رجیستری‌های این نوع نام‌های دامنه پیش از پدید آمدن آیکان وجود داشته و حسب توافقات قبلی خود با ایانا در حال فعالیت بوده‌اند. به همین دلیل، به‌طور کلی نام‌های دامنه عمومی آیکان در مقایسه با رجیستری‌های نام‌های دامنه کد کشوری از کنترل و تسلط کمتری برخوردار است. مطابق با آنچه آیکان اعلام کرده است، این شرکت صلاحیت قراردادی برای انجام اقدامی جدی به‌منظور ملزم کردن کارگزاران^۳ نام‌های دامنه کد کشوری به تبعیت از خود ندارد. آیکان فقط حدود پنجاه چارچوب مسئولیت‌پذیری و مبادله مکاتبات^۴ و تعداد محدودی توافق حمایتی و تفاهم‌نامه با این کارگزاران امضا کرده است. دامنه این ترتیبات نیز محدود است و صرفاً شامل مستندسازی مجموعه کوچکی از نقش‌ها و حدود مسئولیت‌های میان این نهادها و آیکان می‌شود.^۵

از بررسی مدل توافق حمایتی میان آیکان و سازمان‌های متولی در ارتباط با نام‌های دامنه فوق که توسط آیکان تهیه شده است^۶ (همچنین، ملاحظه مفاد یک نمونه توافق صورت گرفته مبتنی بر این مدل، میان آیکان و مؤسسه غیرانتفاعی EURID در خصوص نام دامنه eu.^۷) نیز همین امر استنباط می‌شود. در بند ۴ این توافق مدل که به تعهدات سازمان متولی اشاره می‌کند، سازمان مذکور، با ملحق شدن به توافق، این تعهدات را متقبل می‌شود: ۱. فراهم آوردن خدمات نام برای کد کشوری واگذار شده؛ ۲. تضمین دسترسی آیکان به اطلاعات فایل منطقه‌ای و داده‌های ثبت کد کشوری مذکور؛ ۳. پشتیبان‌گیری از داده‌ها؛ ۴. تضمین درستی و کامل بودن اطلاعات تماس؛ ۵. تبعیت از سیاست‌های آیکان (مندرج در بند ۵ راجع به برخی مسائل فنی)؛ ۶. کمک مالی به آیکان. با مذاقه در مفاد

1. Sponsoring Organization

2. The Internet Assigned Numbers Authority (IANA)

3. Operators

4. Accountability Frameworks and Exchange of Letters

5; <https://www.icann.org/resources/pages/cctlds-21-2012-02-25-en> (Last visited: 2021-4-4)

6. "Model ccTLD Sponsorship Agreement - Triangular Situation" (Third Version) Posted: 31 January 2002; Available at: <https://archive.icann.org/en/cctlds/model-tscsa-31jan02.htm> (Last visited: 2021-4-4)

7. "EU ccTLD Registry Agreement"; Available at: <https://www.icann.org/en/system/files/files/eu-icann-ra-23jun05-en.pdf> (Last visited: 2021-4-4)

این توافق، محدودیت‌هایی که به ایجاد نگرانی‌های رقابتی بینجامد و بیم ضدرقابتی بودن آن‌ها برود مشاهده نمی‌شود. برای مثال، درخصوص میزان عرضه نام‌های دامنه کد کشوری یا قیمت آن‌ها و یا شرایط متقاضیان از سوی آیکان محدودیتی بر فعالیت‌های رجیستری‌های این نام‌های دامنه وضع نشده است. به همین دلیل این کدها با قیمت‌های متفاوتی عرضه می‌شوند. با این حال، توجه به چند نکته ضروری است:

۱. آیکان، یا پیش از آن ایانا، عرضه هر نام دامنه سطح بالای کد کشوری و خدمات مربوط به آن‌ها را به‌طور انحصاری به یک رجیستری واگذار می‌کند. برای مثال، عرضه کدهای کشوری ایران یا .ir فقط به ایرنیک واگذار شده است و هیچ بنگاه دیگری نمی‌تواند رجیستری این نام‌های دامنه سطح بالا را به‌دست آورد و به همین ترتیب درخصوص سایر نام‌های دامنه کد کشوری. این توافقات انحصاری موجب انحصار در سطح دوم بازار یعنی عرضه خدمات رجیستری نام‌های دامنه مزبور می‌شود و امکان رقابت از بنگاه‌های دیگری که خواهان عرضه این خدمات هستند سلب می‌شود. با این‌همه، به‌نظر نمی‌رسد این امر فی‌نفسه ضدرقابتی محسوب شود. زیرا از آنجاکه بازار نام‌های دامنه کد کشوری با بازار نام‌های دامنه عمومی در یک بازار مرتبط قرار دارد، با حضور رجیستری‌های نام‌های اخیر و جهانی بودن بازار موردبحث، رقابت میان کلیه رجیستری‌ها برقرار خواهد بود؛ بنابراین توافقات انحصاری درباره هر نام دامنه سطح بالای کد کشوری خللی به نفس رقابت وارد نمی‌آورد. به‌ویژه آن‌که نام‌های دامنه عمومی با اقبال بیشتر کاربران نیز مواجه‌اند. به‌علاوه، ارتباط نام‌های دامنه کد کشوری با هریک از کشورها ایجاد می‌کند دولت‌های محلی تا اندازه‌ای بر کد کشور خود کنترل داشته باشند و بتوانند درباره آن مطابق با مصالح مدنظر خود سیاست‌گذاری کنند. این هدف و همچنین تضمین ثبات و امنیت اینترنت در این نام‌های دامنه با واحد بودن بنگاه رجیستری آن‌ها تأمین خواهد شد.

۲. مطابق با بند ۵-۶ توافق مدل، حل و فصل اختلافات از طریق مراجعه به داوری و مطابق با قواعد داوری اتاق بازرگانی بین‌الملل (ICC)^۱ به انجام خواهد رسید. زبان این فرایند انگلیسی و در صورت عدم توافق طرفین درباره مکان داوری، شهر نیویورک محل

1. Rules of Arbitration of the International Chamber of Commerce (ICC)

انجام داوری خواهد بود. بنابراین، این سازوکار به صورت پیش فرض از سوی آیکان در توافق با رجیستری‌های نام‌های دامنه کد کشوری وجود دارد و امکان تغییر آن وجود ندارد. لذا شائبه تحمیل این سازوکار برای حل و فصل اختلافات وجود دارد. همچنین روش‌های دیگری برای حل اختلافات بین ثبت‌کنندگان نام دامنه و دارندگان علائم تجاری وجود دارد (Lee, 2020, pp. 397-410).

۳. بر فرض آن‌که در ترتبات فوق از سوی آیکان محدودیتی بر فعالیت‌های رجیستری‌های نام‌های دامنه کد کشوری (برای مثال در توافق با ایرنیک) درباره میزان عرضه این نام‌ها یا هزینه ثبت آن‌ها وضع شود، سؤال قابل طرح این است که آیا این نوع محدودیت‌ها را می‌توان ضد رقابتی تلقی کرد یا خیر؟ تا مدت‌های مدیدی در رویه قضایی دادگاه‌های امریکایی تفاوتی میان توافقات افقی و عمودی بنگاه‌ها و محدودیت‌های تجاری مندرج در آن‌ها قائل نبود و به ویژه محدودیت‌های ناظر بر میزان عرضه و قیمت را ذاتاً ضد رقابتی و ممنوع می‌دانست (قاعده ذاتاً نامعقول^۱)؛ اما در سال‌های اخیر، دیدگاه مذکور دست‌کم در خصوص محدودیت‌های روابط عمودی تعدیل شده است و برای ارزیابی رقابتی یا ضد رقابتی بودن آن‌ها به آثار اقتصادی این محدودیت‌ها در بازار مرتبط، همچنین شرایط بازار نظیر ساختار و موانع ورودی آن، سهم بازارای طرفین محدودیت و توان رقابت بنگاه‌های رقیب آن‌ها توجه دارد. بنابراین در خصوص این محدودیت‌ها اصل را باید بر عدم مبنایت آن‌ها با موازین رقابتی نهاد، مگر آن‌که پس از موازنه آثار مثبت و منفی، ضد رقابتی بودن آن‌ها به اثبات رسد (قاعده متعارف و معقول^۲). نمی‌توان انکار کرد که تمایل کلی حقوق رقابت بر این است که میزان عرضه محصول و قیمت آن از طریق تعامل عرضه و تقاضا تعیین شود و محدودیتی قراردادی آزادی عمل بنگاه‌ها را سلب یا محدود نکند. علاوه بر این، با توجه به این‌که از یک سو، آیکان در بازار بالادستی نام‌های دامنه از موقعیت انحصاری برخوردار است و از سوی دیگر، وضع محدودیت‌های عمودی بر میزان عرضه یا تثبیت قیمت در توافقات با رجیستری‌های نام‌های دامنه کد کشوری می‌تواند بر توان رقابتی آن‌ها با یکدیگر و با دیگر رقبا خود یعنی رجیستری‌های نام‌های دامنه عمومی اثر منفی گذارد، همچنین امکان کاهش قیمت و افزایش عرضه را سلب کند،

---

1. *per se* Rule

2. Rule of Reason

در نتیجه موجب زیان مصرف‌کنندگان شود، به ظن قوی می‌توان احتمال داد که در صورت پیش‌بینی چنین محدودیت‌هایی از سوی آیکان در روابط و توافقاتی که با رجیستری‌های نام‌های دامنه کد کشوری برقرار می‌کند این اقدام از نظر ماده ۱ قانون شرمن ضد رقابتی و ممنوع به‌شمار آید. در حقوق ایران نیز می‌توان همین نظر را تقویت کرد. زیرا مطابق با ماده ۴۴ قانون اصل ۴۴، هر نوع مشخص کردن قیمت فروش به‌نحو مستقیم یا غیرمستقیم یا کنترل تولید، از آنجاکه ممکن است بالفعل یا بالقوه موجب اضرار به عموم شود، وفق بند ۲۰ ماده ۱ قانون مرقوم موجب اخلال در رقابت خواهد شد و از این رو، چنین محدودیت‌هایی را باید ضد رقابتی پنداشت.

توافق آیکان با رجیستری‌ها و رجیستراهای نام‌های دامنه عمومی

در حوزه نام‌های دامنه عمومی نیز سیاست واگذاری انحصاری ثبت هر نام دامنه سطح بالا به یک رجیستری دنبال شده است. برای مثال، .com، .net، و .org. طبق توافقات جداگانه‌ای فقط به شرکت وری‌ساین واگذار شده‌اند و رجیستری نام‌های دامنه سطح بالای .pro و .info. به ترتیب انحصاراً به شرکت‌های خدمات رجیستری^۱ و افیلیاس^۲ انتقال یافته‌اند.^۳ چنان‌که اشاره شد، این‌گونه توافقات عمودی انحصاری با توجه به لزوم تضمین ثبات و امنیت اینترنت و هماهنگی در ثبت نام‌های دامنه، همچنین جلوگیری از اختلاف و اختلاط حقوق کاربران قابل توجیه‌اند و موجب افزایش کارایی و رفاه مصرف‌کنندگان می‌شوند. ضمن آن‌که تشدید رقابت میان رجیستری‌های نام‌های دامنه مختلف را نیز در پی خواهد داشت. بنابراین، از این منظر، مباحثی با موازین حقوق رقابت احساس نمی‌شود. هرچند، نام دامنه سطح اول .com. در مقایسه با سایر نام‌های دامنه عمومی کاربران بسیار زیادتری دارد و این امر شرکت رجیستری وری‌ساین را در موقعیت ویژه‌ای در بازار نام‌های دامنه قرار داده است.

برخی مفاد دیگر در توافق آیکان و وری‌ساین وجود دارد که نه تنها برخلاف موازین حقوق رقابت نیستند، در جهت تقویت رقابت در بازار نام‌های دامنه پیش‌بینی شده‌اند.

1. Registry Services Corporation

2. Afiliias

۳. برای اطلاع از رجیستری‌های نام‌های دامنه عمومی سطح بالا و توافقات آن‌ها با آیکان، رک:

<https://www.icann.org/resources/pages/registries/registries-agreements-en> (Last visited: 2021-4-4)

برای مثال، در بند ب ماده ۱-۳ ممنوعیت احتکار^۱ نام‌های دامنه توسط رجیستری‌ها یا رجیستراها یکی از سیاست‌های مورد توافق^۲ طرفین ذکر شده است. در بند ب ماده ۲-۳ نیز آیکان متعهد به رفتار منصفانه و غیر تبعیض‌آمیز شده است. همین تعهد برای وری‌ساین در قبال رجیستراهای مورد تأیید آیکان و تضمین دسترسی آن‌ها نیز مقرر شده است (ماده ۱-۷). همچنین، این رجیستری، به منظور از بین بردن رقابت در بین رجیستراها، از رجیسترا شدن خود برای نام دامنه و اگذار شده منع شده است. در بندهای ب و ج ماده ۳-۷ نیز انجام قراردادهای پیوندی و تعیین تبعیض قیمت خدمات در روابط با رجیستراهای مورد تأیید آیکان ممنوع اعلام شده است.

۳-۱-۲. توافقات میان رجیستری‌ها و رجیستراها

این دسته از توافقات در ارتباط با عرضه نام‌های دامنه و خدمات مربوط به آن‌ها نیز در دو دسته جای می‌گیرند که ذیلاً مورد بررسی اجمالی قرار می‌گیرند:

- توافقات میان رجیستری‌ها و رجیستراها

این توافقات مجدداً در زمره توافقات عمودی است، چون رجیستری‌ها در بازار نام‌های دامنه در سطح بالاتری قرار دارند. لذا همان نتایجی که از مطالعه توافقات میان آیکان و رجیستری‌ها به دست آمد در اینجا نیز صادق است. بنابراین، در صورتی که در قرارداد میان یک رجیستری و یک رجیسترا ایرانی در خصوص تعرفه ثبت نام‌های دامنه عمومی معینی (مانند com, یا org)، حداکثر قیمت تعیین شود، به نظر نمی‌رسد با توجه به ساختار بازار مرتبط این محصول بتوان محدودیت یادشده را مخل رقابت دانست، مگر آن‌که سقف قیمت تعیین شده به نحو تبعیض‌آمیزی در روابط قراردادی با رجیستراهای مختلف مقرر شود و در عمل رقابت مؤثر میان آن‌ها را به سود تعدادی محدود و دشوار سازد که در این صورت از باب بند ۳ ماده ۴۴ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم ضد رقابتی قلمداد خواهد شد. وضع به همین منوال است، در صورتی که در توافق رجیستری با رجیستراها حداقل قیمت عرضه خدمات آن‌ها تعیین یا قیمت معین و ثابتی مشخص شود. می‌توان قائل به همین نتایج بود، در مواردی که بر فرض

1. Speculation
2. Consensus Policies

حداقل یا حداکثری برای میزان عرضه و فروش نام‌های دامنه از سوی رجیستری برای رجیسترارها تعیین شود.

– توافقات میان رجیستری‌ها و توافقات میان رجیسترارها

توافقات میان رجیستری‌ها با هم، از آنجاکه در زنجیره تأمین بازار نام‌های دامنه در موقعیت مشابهی قرار دارند و رقیب مستقیم یکدیگرند، از نوع توافقات افقی است. به همین ترتیب است، توافقاتی که رجیسترارها با هم منعقد می‌کنند. از آنجاکه احتمال اختلال رقابت در نتیجه محدودیت‌های مندرج در توافقات میان رقبا بسیار زیادتر از محدودیت‌های عمودی است، حساسیت مقامات رقابتی به این نوع محدودیت‌ها بیشتر است. از همین رو، ضدرقابتی تلقی کردن ذاتی محدودیت‌هایی چون تثبیت قیمت (اعم از تعیین حداکثر، حداقل یا میزانی ثابت) یا کنترل میزان عرضه محصول از مصادیق سنتی و بارز اعمال ضدرقابتی در روابط افقی است. با توجه به ساختار بازار نام‌های دامنه باید اذعان داشت که وجود و حفظ رقابت در روابط رجیسترارها بیشتر موردانتظار است و نقض مقررات رقابت نیز در این بخش محتمل‌تر به نظر می‌رسد. از همین رو است که در بند ۲ ماده ۴ مقررات پارلمان و اتحادیه اروپا درباره دامنه سطح بالای eu. تضمین شرایط رقابت مؤثر و منصفانه میان رجیسترارهای eu. یکی از تعهدات رجیستری دامنه مذکور دانسته شده است.^۱

بدین ترتیب، اگر ایرنیک در مقام رجیسترار دامنه‌های کد کشوری ir. و ایران با دیگر رجیسترارهای این نام‌های دامنه دست به تثبیت قیمت بزند، صرف‌نظر از سهم بازاری طرفین، مشمول بند ۱ ماده ۴۴ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی تصور و ضدرقابتی فرض می‌شود. همچنین است، اگر حداقل یا حداکثری برای میزان فروش و تقاضای ثبت نام دامنه برای آن‌ها قرار دهد. در صورتی نیز که هریک از این محدودیت‌ها یا سایر محدودیت‌های مندرج در ماده مزبور در توافق میان رجیسترارها با یکدیگر یا توافقات رجیستری‌ها با یکدیگر درخصوص هریک از نام‌های دامنه عمومی

1. Regulation (EC) No 733/2002 of the European Parliament and of the Council of 22 April 2002 on the implementation of the .eu Top Level Domain, Official Journal of the European Communities, L 113/1, 30.4.2002. (Date of last review: 29/08/2019)

مقرر شود، مطابق با موازین حقوق رقابت مرتکب رویه ضدرقابتی می‌شوند و مشمول ضمانت اجرای مقرر در قانون رقابت قابل اعمال خواهند بود.

۲-۳. اعمال یک‌جانبه ضدرقابتی

با توجه به ساختار بازار نام‌های دامنه و موقعیت انحصاری آیکان و رجیستری‌های نام‌های دامنه کد کشوری، احتمال بروز اعمال یک‌جانبه ضدرقابتی در این بازار در مقایسه با توافقات ضدرقابتی بیشتر است. در حقوق امریکا، وفق ماده ۲ قانون شرمین، هرگونه ایجاد، تقویت یا توسعه موقعیت انحصاری یا تلاش برای دستیابی به چنین موقعیتی با توسل به رویه‌هایی که موجب افزایش کارایی اقتصادی یا ارتقای رفاه مصرف‌کنندگان نمی‌شوند ممنوع و ضدرقابتی تلقی می‌گردند (غفاری، ۱۳۹۸، ص. ۳۰۵). بنابراین، هر عملی که از سوی آیکان یا رجیستری‌هایی همانند وری‌ساین که نام‌های دامنه پرمتمقاضی نظیر .com و .org. به آن‌ها واگذار شده است مرتکب اعمالی شوند که غیرمنصفانه به اجحاف در حق رجیستراها یا کاربران و یا به خروج اجباری رقبا از بازار منجر شوند مخل رقابت به‌شمار خواهند آمد. همچنین است، ارتکاب چنین اعمالی از سوی رجیستراهایی که به لحاظ میزان آمار بالای ثبت نام‌های دامنه از طریق آنان در بازار نام دامنه دارای موقعیت ممتازند. در ادامه، با تکیه بر بازار نام دامنه ایران و مقررات حقوق رقابت ایران، به‌ویژه ماده ۴۵ قانون اصل ۴۴، برخی مصادیق اعمال یک‌جانبه ضدرقابتی که بروز آن‌ها در این بازار محتمل‌تر است بررسی می‌شود. ماده اخیر به اعمال معینی از بنگاه‌ها اشاره دارد که ممکن است به اخلال در رقابت بینجامند.

۱-۲-۳. احتکار و استنکاف از معامله

آیکان در توافقاتش با رجیستری هر یک از نام‌های دامنه عمومی آن‌ها را از انبارکردن و احتکار نام دامنه سطح بالای واگذار شده منع می‌کند (Drexl & Di Porto, 2015, pp. 265-268). مستفاد از بند الف ماده ۴۵ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ نیز، احتکار و استنکاف از معامله در صورتی که به اخلال در رقابت منجر شود ممنوع است. معیار ضدرقابتی بودن احتکار یا استنکاف از انعقاد قرارداد در انتهای شق ۳ بند الف ماده مذکور مورد اشاره قرار گرفته که عبارت است از: «بالارفتن ساختگی قیمت کالا یا خدمت در بازار». امری که موجب کاهش کارایی اقتصادی و رفاه مصرف‌کنندگان خواهد

شد (حسینی، ۱۳۹۶، ص ۳۰۲). تصور این‌که در بازار نام‌های دامنه احتکار و استنکاف فردی یک رجیستری یا رجیسترار بتواند به‌تنهایی به‌چنین اثر ضدرقابتی بینجامد کمی دشوار است. زیرا در چنین موقعیتی، متقاضیان نام دامنه خواهند توانست نیاز خود را با مراجعه به سایر رجیسترارها برطرف کنند یا در صورت لزوم با تغییر دامنه سطح بالای مورد نظر خود نام دامنه دیگری را انتخاب کنند. باین‌حال، گاه با توجه به ساختار این بازار و موقعیت ویژه برخی بنگاه‌های فعال در آن به‌نظر می‌رسد تحت شرایطی احتکار و خودداری از عرضه محصول مذکور حتی به صورت فردی نیز ممکن است واجد آثار ضدرقابتی در بازار باشد و ناقض مقررات رقابت به‌شمار آید. برای مثال، نظر به این‌که شرکت وری‌ساین رجیستری نام‌های دامنه پرمقاضی `com`، `org` و `net` را برعهده دارد، استنکاف این شرکت از انعقاد قرارداد و واگذاری این نام‌های دامنه به متقاضیان موجب افزایش قیمت می‌شود و ضدرقابتی به‌شمار می‌رود. به همین ترتیب، با توجه به موقعیت انحصاری ایرنیک در بازار نام دامنه ایران درخصوص نام‌های دامنه کد کشوری ایران و `ir` و ارزان‌تر بودن تقاضای ثبت نام دامنه سطح دوم در این بخش نسبت به نام‌های دامنه عمومی، از آنجاکه احتکار یا استنکاف فردی این بنگاه از عرضه خدمات رجیستری این دو نام‌های دامنه کد کشوری متقاضیان را مجبور به مراجعه به رجیسترارهای نام‌های دامنه عمومی و پرداخت مبلغی بیشتر بابت دریافت نام دامنه می‌کند، این عمل موجب کاهش رفاه مصرف‌کنندگان داخلی نام‌های دامنه و کاهش کارایی اقتصادی خواهد شد، بنابراین باید ضدرقابتی و تخطی از مقررات رقابت به‌حساب آید. همین حکم جاری است، اگر رجیستراری درخصوص نام‌های دامنه پرمقاضی دارای سهم بازاری قابل توجهی در بازار نام دامنه ایران باشد و احتکار و استنکاف او از عرضه خدمات موجب افزایش قیمت شود.

اما در فرضی که یک متقاضی ثبت نام‌های دامنه، خواه شخص حقیقی باشد یا حقوقی، برای کسب سود اقدام به ثبت حجم انبوهی از نام‌های دامنه اعم از کد کشوری و عمومی کرده باشد^۱ و از فروش مجدد آن‌ها به متقاضیان دیگر خودداری یا قیمت‌گذاری را مطالبه کند و عملاً نیز خود از این نام‌های دامنه استفاده‌ای نکند، سؤال این

---

1. Cybersquatting

است که آیا عمل مذکور مصداق بند الف ماده ۴۵ تلقی و ضدرقابتی محسوب می‌شود یا خیر؟ در پاسخ باید خاطر نشان کرد، نظر به این که اولاً بازار نام‌های دامنه با هیچ محدودیتی در عرضه این محصول مواجه نیست و ثانیاً امکان ثبت هر نام دامنه سطح دومی اصولاً وجود دارد و بر فرض که نام مورد نظر سابقاً برای شخص دیگری ثبت شده باشد، با رعایت حقوق مالکیت فکری و با اضافه کردن پسوند یا پیشوندی به نام مورد نظر یا کوتاه کردن آن یا تغییر دامنه سطح بالا کماکان امکان ثبت آن وجود دارد، به نظر می‌رسد احتکار نام دامنه‌های سطح دوم از سوی اشخاصی که آن‌ها را بر اساس قاعده «هر کس زودتر آمد حق تقدم با او است»^۱ به ثبت رسانده‌اند در چنین سطح خرده‌ای یک عمل ضدرقابتی مصداق نمی‌یابد. البته باید توجه داشت که مقصود از این دسته از افراد اشخاصی است که عنوان رجیستری یا رجیستراتر را ندارند؛ یعنی، به عبارت دیگر، در سطحی پایین‌تر از رجیستراترها در زنجیره تأمین بازار نام دامنه فعالیت می‌کنند. همان‌گونه که گفته شد، این امر نتیجه‌ای است که از رهگذر اجرای مقررات حقوق رقابت استنباط می‌شود. به ویژه آن که نباید از یاد برد مطابق با ماده ۵۰ قانون اجرای سیاست‌های کلی - همانند حقوق رقابت خارجی - خرده‌فروشان از دامنه اعمال مقررات رقابت خارج‌اند (حسینی، ۱۳۹۶، ص ۲۸۴). بنابراین، در صورتی که از دریچه دیگری به موضوع بنگریم، هیچ مانعی وجود ندارد که در قوانین ناظر بر نام‌های دامنه، برای استفاده بهینه از منابع، جلوگیری از گمراه شدن مصرف‌کنندگان محیط اینترنت و ممانعت از بروز رقابت‌های غیرمنصفانه و داراشدن ناعادلانه در صورت احراز سوءاستفاده ثبت‌کننده از حقوق خود و همچنین، استفاده نکردن وی از نام دامنه سطح دوم ثبت شده در طول اعتبار قرارداد واگذاری، رجیستری یا رجیستراتر مربوطه از تمدید نام دامنه مذکور به نام وی منع شود یا با پرداخت هزینه‌های ثبت اولیه، به انتقال اجباری نام مذکور به متقاضی جدید ملزم شود و حتی برای چنین ثبت نام‌های دامنه نیز مجازات تعیین شود. امری که با تصویب قانون خاصی در همین ارتباط در ایالات متحده از سال ۱۹۹۹ مسبوق به سابقه است.^۲

---

1. First come, first served.

2. The Ant cybersquatting Consumer Protection Act, November 29, 1999.

۲-۲-۳. تبعیض در شرایط معامله و قیمت‌گذاری تبعیض‌آمیز و تهاجمی

وفق بند ج ماده ۴۵ قانون اصل ۴۴، قائل‌شدن شرایط تبعیض‌آمیز در معامله با اشخاص مختلف در وضعیت یکسان یکی از اعمالی است که در صورت اخلال در رقابت به معنای بند ۲۰ ماده ۱ قانون مذکور ضدرقابتی محسوب خواهد شد. بند ب ماده مذکور به‌عنوان یکی از مصادیق این عمل مقرر داشته است که عرضه کالا یا خدمت مشابه به قیمت‌هایی که حاکی از تبعیض بین دو یا چند طرف معامله و یا تبعیض قیمت بین مناطق مختلف به‌رغم یکسان‌بودن شرایط معامله و هزینه‌های حمل و سایر هزینه‌های جانبی آن باشد، تخطی از مقررات رقابت به‌شمار می‌رود (حسینی، ۱۳۹۶، ص. ۳۳۰؛ غفاری، ۱۳۹۸، ص. ۵۳۶-۵۴۰؛ وکیلی مقدم، ۱۳۸۹، ص. ۲۳۳-۲۳۴). در بازار نام‌های دامنه ایران، چنانچه به فرض ایرنیک، با وجود یکسان‌بودن هزینه‌ها و بدون هرگونه توجیه اقتصادی، قیمت‌های متفاوتی را برای عرضه خدمات خود به رجیسترارهای مختلف راجع به نام‌های دامنه کد کشوری ایران و II. پیشنهاد دهد مرتکب عمل ضدرقابتی شده است.

قیمت‌گذاری تهاجمی یکی دیگر از مصادیقی است که وفق بند د ماده ۴۵ ممنوع است. اگر رجیستری یا رجیسترار معینی به قصد خارج کردن سایر رقبا از بازار به قیمت‌گذاری تهاجمی نام دامنه سطح بالا اعم از نام‌های دامنه کد کشوری و نام‌های دامنه عمومی به معنای گفته شده روی آورد، مرتکب عملی ضدرقابتی شده است.

۳-۲-۳. فروش اجباری

فروش اجباری مشتمل بر موارد مذکور در بند و ماده ۴۵ قانون اصل ۴۴ است. باید توجه داشت که در بازار نام‌های دامنه به صرف این‌که یک رجیستری یا رجیسترار به‌طور فردی مرتکب اعمال مزبور شود، مثلاً فروش نام دامنه سطح بالای خود را به خرید کالا یا خدمت دیگر (همانند میزبانی وب) منوط کند، این عمل ضدرقابتی محسوب نمی‌شود. زیرا متقاضیان انعقاد قرارداد با این شخص می‌توانند به‌سادگی از پذیرش این شرط خودداری و با مراجعه به سایر رقبا محصول خود را دریافت کنند. با این حال، در مواردی نظیر مصادیق ذیل که مستلزم تجزیه و تحلیل رفتار بنگاه موردنظر و رقبای وی، همچنین در نظر گرفتن شرایط و ساختار بازار وفق قاعده متعارف و معقول است، پیشنهاد قراردادهای پیوندی ضدرقابتی به‌شمار می‌آید:

- در صورتی که رجیستری‌ها یا رجیستراهای متعددی (به‌طور جمعی) عرضه نام‌های دامنه خود را به خرید محصول دیگری منوط کرده باشند: در این صورت، از آنجاکه این امر دلالت بر وقوع توافق یا دست‌کم اقدام هماهنگی افقی میان آن‌ها دارد، مستند به بندهای ۵ و ۷ ماده ۴۴، مرتکب عمل ضدرقابتی شده‌اند.
- در فرضی که بنگاهی به‌طور انفرادی پیشنهاد قرارداد پیوندی دهد درحالی‌که از موقعیتی ویژه در بازار نام دامنه ایران برخوردار است، عمل ضدرقابتی رخ داده است. برای مثال، چنانچه ایرنیک دست به چنین اقدامی زد، چون متقاضیان نام‌های دامنه کد کشوری (.iran و .ir) چاره‌ای جز پذیرش محصول پیوندشده یا مراجعه به رجیستراهای نام‌های دامنه سطح بالای عمومی و پرداخت مبلغ بیشتر ندارند، عمل وی بر اساس بند ۲۰ ماده ۱ مخل رقابت محسوب خواهد شد. به همین ترتیب است، رجیسترای که سهم بازاری شایان توجهی در بازار ایران دارد.

۳-۲-۴. سوءاستفاده از وضعیت اقتصادی مسلط

موقعیت مسلط وضعیتی در بازار است که در آن توانایی تعیین قیمت، مقدار عرضه یا تقاضای کالا یا خدمت یا شرایط قرارداد در اختیار یک یا چند شخص حقیقی یا حقوقی قرار می‌گیرد (بند ۱۵ ماده ۱ قانون اصل ۴۴). سوءاستفاده از وضعیت اقتصادی مسلط به یکی از روش‌های مذکور در بند ط ماده ۴۵ قانون اصل ۴۴ محقق می‌شود. بر این مبنا، هرگاه بر اساس داده‌های آماری و میزان فروش سالانه، بنگاهی همانند ایرنیک یا رجیسترا نام دامنه .com دارای موقعیت مسلط در بازار مرتبط نام دامنه ایران فرض شود، هریک از اعمال شش‌گانه مصرح در فوق را در پیش بگیرد، مرتکب عمل ضد رقابتی شده است.

در حقوق اتحادیه اروپا نیز گفته شده است که آیکان در محدوده فعالیت خود دارای موقعیت مسلط است (Komaitis, 2003) یا آن‌گونه که در حقوق رقابت ایالات متحده از این موضوع یاد می‌شود دارای قدرت انحصاری است. به همین علت، این بنگاه به همراه رجیستری یا رجیستراهایی که از چنین موقعیتی در بازارهای نام دامنه برخوردارند

باید از رفتارهای یک‌جانبه خود مراقبت ویژه کنند تا به مسئولیت‌های ناشی از نقض مقررات رقابت گرفتار نشوند.

یکی از مصادیقی که در حقوق رقابت امریکا درباره رفتارهای یک‌جانبه آیکان مطرح شده و به نظر برخی صاحب‌نظران عملی ضدرقابتی است برگزار نکردن مناقصه‌های رقابتی^۱ در واگذاری دامنه‌های سطح بالا به رجیستری‌های موردنظر این شرکت است. به نظر اینان، از آنجاکه در بازار آزاد قیمت محصولات باید از رهگذر تعامل و برهم‌کنش نیروهای بازار یعنی عرضه و تقاضا تعیین و مکشوف شود، فراهم کردن زمینه رقابت سالم میان متقاضیان یک محصول پیش از انعقاد قرارداد از طریق برگزاری مناقصه‌ها یا مزایده‌ها نقشی مهم در تضمین کنترل قیمت در دست بازار ایفا می‌کند. منتها در بازار نام‌های دامنه آیکان با تحمیل محدودیت‌های غیرمنصفانه بر رقابت بنگاه‌هایی که متقاضی رجیستری دامنه‌های سطح بالا هستند مرتکب عمل ضدرقابتی و نقض قانون شرم‌ن می‌شود. برای مثال، آیکان شرکت وری‌ساین را بدون برگزاری هرگونه مناقصه‌ای برای رجیستری دامنه سطح بالای مهم com. انتخاب و با آن قرارداد منعقد کرده است. بدین ترتیب، با از بین بردن زمینه رقابت پیش از انعقاد قرارداد با رجیستری‌ها موجب شده است که قیمت به‌طور طبیعی توسط بازار تعیین نشود و از ورود رقبای جدید به بازار جلوگیری شود. اگرچه ممکن است گفته شود که آیکان برای آن‌که بتواند با بنگاه مجرب، واجد شرایط و از لحاظ فنی دارای مهارت قرارداد منعقد کند زمینه رقابت در انتخاب رجیستری را از بین برده است، اما به باور این دسته از اندیشمندان، از آنجاکه اولاً برگزاری مناقصه مانع از احراز بنگاه واجد شرایط نیست و ثانیاً چون مبتنی بر این فرض است که نفس رقابت غیرمعقول است، دفاع مذکور موجه نیست و در صورت طرح موضوع در دادگاه‌های امریکا احتمالاً این عمل ضدرقابتی تلقی خواهد شد (Lepp, 2012, pp. 939-940).

نویسندگان امریکایی علت محکوم‌نشدن آیکان را بابت این رفتارهای به زعم آنان ضدرقابتی طی این سال‌ها در این می‌دانند که آیکان سازمانی شبه غیردولتی، با ساختاری غیرمعمول، غیرشفاف و منحصربه‌فرد است که نمونه مشابه آن در حقوق امریکا یافت نمی‌شود. به علاوه، روابط سیاسی این شرکت با دولت امریکا نیز مبهم و منحصربه‌فرد

---

1. Competitive Bidding

است و ساختار تصمیم‌سازی در آن به گونه‌ای پیچیده و غیرمعمول طراحی شده است. لذا مجموع این عوامل موجب شده است تا مجریان مقررات رقابت این کشور تا حدودی از رفتارهای این بنگاه و آثار مخرب ضدرقابتی آن چشم‌پوشی کنند (Froomkin & Lemley, 2013, Lepp, 2012, pp. 931, 948-949).

۳-۲-۵. محدودکردن قیمت فروش مجدد

بنابر بند ۴۵ ماده ۴۴ قانون اصل ۴۴، مشروط‌کردن عرضه کالا یا خدمت به پذیرش شرایط زیر در صورتی که موجب اخلال در رقابت شود ضدرقابتی خواهد بود:

۱. اجبار خریدار به قبول قیمت فروش تعیین‌شده یا محدودکردن وی در تعیین قیمت فروش به هر شکلی؛
۲. مقیدکردن خریدار به حفظ قیمت فروش یا خدمتی معین، برای بنگاه یا شرکتی که از او کالا یا خدمت خریداری می‌کند یا محدودکردن بنگاه یا شرکت مزبور در تعیین قیمت به هر شکلی.

پیش از این به محدودیت‌های قیمت در توافقات عمودی میان آیکان با رجیستری‌ها یا رجیستری‌ها با رجیستراها اشاره و گفته شد که چنانچه توافقی در این زمینه میان این بنگاه‌ها صورت گیرد، عملی دو یا چندجانبه تلقی و در حقوق ایران وفق ماده ۴۴ قانون اصل ۴۴ (بند ۱) ارزیابی می‌شود. بنابراین، بند محدودده بند ۴۵ ماده ۴۴ ناظر به موارد پیش از وقوع توافق میان طرفین است. به عبارت دیگر، هرگاه بنگاهی همانند یک رجیستری یا رجیسترا به‌طور فردی در قبال پیشنهاد دریافت خدمات وی و خرید نام دامنه انعقاد قرارداد را منوط به پذیرش موارد فوق کند، موضوع در این مرحله مشمول مقررده یادشده قرار می‌گیرد.

۴. ضمانت‌اجراهای نقض مقررات رقابت در بازار نام‌های دامنه

بحث آخر این است که در صورت ارتکاب هر یک از اعمال ضدرقابتی توسط بنگاه‌های فعال در حوزه نام‌های دامنه چه ضمانت‌اجراها و مسئولیت‌هایی دامن‌گیر متخلفان از مقررات رقابت خواهد شد.

در حقوق آمریکا و اتحادیه اروپا که مقررات رقابت را در زمره حقوق عمومی و مرتبط با نظم عمومی اقتصادی می‌دانند محتوای ضدرقابتهای توافقات را باطل و فاقد هرگونه اثر حقوقی اعلام می‌کنند (Ezrachi, 2021, p.585-595).

بنابراین، اگر موضوع قرارداد ضدرقابتهای باشد و با حذف آن چیزی از توافق که واجد معنای حقوقی معقول باشد باقی نماند، کل توافق باطل خواهد بود و اگر محتوای ضدرقابتهای جزئی از توافق و حکم شرط ضمن عقد را داشته باشد، فقط به اعلام بطلان همین مقدار اکتفا خواهد شد. دستور به فسخ مهم‌ترین ضمانت‌اجرای قراردادی توافقات ضدرقابتهای در حقوق ایران است و عدم ذکر بطلان در قانون اصل ۴۴ به‌عنوان ضمانت اجرای اصلی^۱ مورد انتقاد نویسندگان نیز قرار گرفته است و گفته شده فسخ باعث سوءاستفاده تبانی‌کنندگان می‌شود و فاقد اثر بازدارندگی است. (حسینی، ۱۳۹۶، ص ۵۴۰؛ غفاری، ۱۳۹۸، ص ۴۴۳؛ قنوتی و جعفری هرندی، ۱۳۹۹، ص ۴۷۰). در کنار این، شورای رقابت می‌تواند دستور به توقف طرفین توافق یا توافقاتی مرتبط با آن از ادامه رویه‌های ضدرقابتهای مورد نظر را نیز صادر کند. هرگاه شورای رقابت، پس از وصول شکایات و انجام تحقیقات لازم، احراز کند که بنگاهی مرتکب رویه‌ای ضدرقابتهای شده است، می‌تواند حسب مورد یک یا چند تصمیم مذکور در ماده ۶۱ قانون اصل ۴۴ را اعمال کند.

علاوه بر ضمانت‌اجراهای فوق، باید دانست که پس از احراز وقوع یک رویه ضدرقابتهای در شورا وفق ماده ۶۶ کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی خسارت‌دیده از رویه مذکور می‌توانند حداکثر ظرف یک سال از زمان قطعیت تصمیمات شورای رقابت یا هیئت تجدیدنظر به منظور جبران خسارت به دادگاه صلاحیت‌دار دادخواست دهند. بر این مبنا، می‌توان مسئولیت مدنی مرتکب عمل ضدرقابتهای را یکی از مهم‌ترین ضمانت‌اجراهای نقض قواعد حقوق رقابت به‌شمار آورد (سلیمی، ۱۳۹۸، ص ۱۳-۱۴).

۱. قانونگذار در قانون اصل ۴۴ دو مورد از ابطال نیز سخن گفته است. این دو مورد به مواد ۴۸ (جایی که از «دستور به ابطال هرگونه ادغام که برخلاف ممنوعیت ماده ۴۸ انجام شده») و ماده ۵۱ (جایی که اعمال حقوق انحصاری ناشی از مالکیت‌های فکری به نقض مواد ۴۴-۴۸ می‌انجامد) مربوط می‌شوند.

نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج این پژوهش باید گفت نام دامنه محصول به‌شمار می‌آید و بنگاه‌های عرضه آن و خدمات مرتبط با آن، یعنی آیکان، به‌همراه کلیه رجیستری‌ها و رجیسترارها بنگاه محسوب می‌شوند و مضمون مقررات رقابت قرار می‌گیرند.

ارتکاب برخی از اعمال ضدرقابتی اعم از یک‌جانبه یا دو یا چندجانبه (توافقات) از ناحیه بنگاه‌های فعال در بازار نام دامنه محتمل و قابل تصور است. برای مثال، می‌توان به وضع محدودیت بر قیمت یا میزان عرضه نام دامنه در روابط افقی رجیستری‌ها یا رجیسترارها، احتکار و خودداری از عرضه محصول، قیمت‌گذاری تهاجمی یا تبعیض‌آمیز، منوط کردن عرضه نام دامنه به انعقاد قراردادهای پیوندی، و سوءاستفاده از موقعیت مسلط اشاره کرد. گفته شد که به لحاظ ارزان‌تر بودن نام‌های دامنه سطح بالای کد کشوری .ir و ایران و عرضه انحصاری این نام‌های دامنه از سوی ایرنیک احتمال بروز اعمال ضدرقابتی موضوع مواد ۴۴ و ۴۵ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی از ناحیه این بنگاه در بازار نام دامنه ایران همانند سایر بنگاه‌های فعال در این بازار وجود دارد.

در صورت بروز رویه‌های ضدرقابتی، شورای رقابت به‌عنوان تنها مرجع رسیدگی به این گونه اعمال می‌تواند یک یا چند مورد از ضمانت‌اجراهای مصرح در ماده ۶۱ قانون اصل ۴۴ را درمورد بنگاه متخلف اعمال کند. اهم این تصمیمات عبارت‌اند از: دستور به فسخ توافقات ضدرقابتی، دستور به توقف هر رویه ضدرقابتی یا عدم تکرار آن، اطلاع‌رسانی عمومی، دستور استرداد اضافه درآمد یا توقیف اموال حاصل از ارتکاب رویه‌های ضدرقابتی و تعیین جریمه نقدی در صورت ارتکاب رویه‌های موضوع ماده ۴۵. مسئولیت مدنی بابت جبران خسارات اشخاص زیان‌دیده از ارتکاب اعمال ضدرقابتی را نیز باید بر این موارد افزود.

نهایتاً در راستای هدف پژوهش پیشنهاد ذیل برای درج در لایحه مربوط به نام‌های دامنه ارائه می‌شود:

«ارتکاب رویه‌های ضدرقابتی موضوع مواد ۴۴ تا ۵۲ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی از طرف کلیه بنگاه‌های عرضه‌کننده نام‌های دامنه سطح

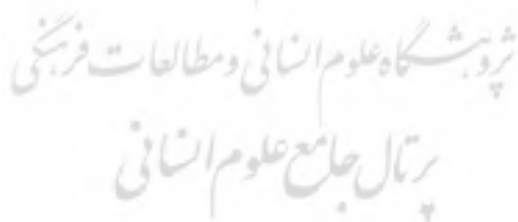
بالا اعم از کد کشوری و عمومی و خدمات مرتبط با آنها ممنوع است و شورای رقابت وفق مقررات فصل نهم قانون مذکور با متخلفان برخورد می‌کند».

منابع

- حسینی، مینا (۱۳۹۶). حقوق رقابت در آیین ساختار و تصمیمات شورای رقابت. تهران: انتشارات مجد، چاپ اول.
- ساورایی، پرویز و پورمسجدیان، فاطمه (۱۳۹۳). «تبیین ماهیت حقوقی و اختلافات نام دامنه اینترنت». فصلنامه تحقیقات حقوق خصوصی و کیفری، دوره ۱۰، شماره ۲۲، ص ۱۴۹-۱۸۵.
- سجادی، سیدکمال (۱۳۹۴). حقوق مالکیت فکری نام دامنه و حل اختلافات مربوط به آن. رساله دکتری دانشگاه تربیت مدرس.
- سلیمی، فضا (۱۳۹۸). حقوق رقابت و مسئولیت مدنی ناشی از نقض قواعد آن. تهران: انتشارات مجد.
- صادقی، حسین (زمستان ۱۳۸۵ و بهار ۱۳۸۶). «نام‌های دامنه و مسئولیت مدنی ناشی از نقض علامت تجاری». فصلنامه دیدگاه‌های حقوق قضایی، شماره ۴۰ و ۴۱، ص ۱۱-۳۴.
- غفاری فارسانی، بهنام (۱۳۹۸). حقوق رقابت و ضمانت‌اجراهای مدنی آن. تهران: نشر میزان، چاپ دوم.
- قنواتی، جلیل و جعفری هرنندی، مهشید (۱۳۹۹). «مبانی ضمانت‌اجرای نقض حقوق رقابت بر اساس گفتمان فقهی به‌مثابه سرمایه اجتماعی». مدیریت سرمایه اجتماعی. دوره ۷، شماره ۴، ص ۴۵۷-۴۸۶.
- وکیلی مقدم، محمدحسین (۱۳۸۹). توافقات ضد رقابت تجاری. تهران: انتشارات کتاب همگان، چاپ اول.
- Belmas, G., & Overbeck, W. (2014). *Major Principles of Media Law*, 2014 Ed., Cengage Learning, Stamford.
- Blue, L. (2004). "Internet and Domain Name Governance Antitrust Litigation and ICANN". *Berkeley Technology Law Journal*, 19(1), 387-403.
- Chirico, F. (2005). *Antitrust Analysis of Dominance in the Internet Governance*. Università degli Studi di Roma "La Sapienza", Roma.

- Diebold, N. F., & Schäke, C. (2019). “De minimis Exceptions for Hard-Core Restrictions in Swiss Competition Law”. In *New Developments in Competition Law and Economics* (pp. 107-122). Springer, Cham.
- Drexl, J., & Di Porto, F. (Eds.). (2015). *Competition Law as Regulation*. Edward Elgar Publishing.
- Ezrachi, A. (2021). *EU competition law: an analytical guide to the leading cases*. Bloomsbury Publishing.
- Froomkin, A. M., & Lemley, M. A. (2013). “ICANN and Antitrust”. *University of Illinois Law Review*, 2003(1), 1-76.
- Gabrielsen, T. S., & Johansen, B. O. (2015). “Buyer power and exclusion in vertically related markets”. *International Journal of Industrial Organization*, 38, 1-18.
- Gill, P., & Nithyanand, R. (2020). “Extortion or Expansion? An Investigation into the Costs and Consequences of ICANN’s gTLD Experiments”. In *Passive and Active Measurement: 21st International Conference, PAM 2020, Eugene, Oregon, USA, March 30-31, 2020, Proceedings* (Vol. 12048, p. 141-157). Springer Nature.
- Jongen, H., & Scholte, J. A. (2021). Legitimacy in Multistakeholder Global Governance at ICANN. *Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations*, 27(2), 298-324.
- Komaitis, K. (2003). “ICANN: Guilty as Charged”. *Journal of Information, Law and Technology*, 2003, 1; Available at: <http://elj.warwick.ac.uk/jilt/03-1/komaitis.html> (Last visited: 2021-09-02).
- Lee, I. (2020). “The Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy (UDRP): not quite arbitration, but satisfying?”. In *Research Handbook on Intellectual Property and Digital Technologies*. Edward Elgar Publishing.
- Lepp, J. T. (2012). “ICANN’s Escape from Antitrust Liability”. *Washington University Law Review*, 89(4), 931-962.

- Mahler, T. (2019). "Market regulation". In *Generic Top-Level Domains*. Edward Elgar Publishing.
- Regulation (EC) No 733/2002 of the European Parliament and of the Council of 22 April 2002 on the implementation of the .eu Top Level Domain, Official Journal of the European Communities, L 113/1, 30.4.2002.
- Robertson, V. H. (2019). "The relevant market in competition law: a legal concept". *Journal of Antitrust Enforcement*, 7(2), 158-176.
- Russo, F., Schinkel, M. P., Günster, A., & Carree, M. (2010). *European Commission decisions on competition: economic perspectives on landmark antitrust and merger cases*. Cambridge University Press.
- Schwemer, S. F. (2018). "On domain registries and unlawful website content: Shifts in intermediaries' role in light of unlawful content or just another brick in the wall?". *International Journal of Law and Information Technology*, 26(4), 273-293.
- Singh, H. P. (2018). "Domain Name Disputes and Their Resolution under UDRP Route: A Review". *Archives of Business Research*, 6(12), 147-156.

The Enforcement of Competition Law Rules in the Internet Domain Name Market

Behnam Ghafari Farsani¹, Mina Hosseini²

Abstract

Competition law is a critical tool for managing and regulating markets to increase efficiency, welfare and economic freedom.

Since it is desirable to improve the efficiency and well-being of consumers in any market, competition rules can be applied in all markets unless a particular market is excluded from the scope of these rules for a valid reason. Since the issues related to competition law and domain names in the Iranian legal system and their various legal dimensions are unknown, this paper explores how to enforce competition rules in the domain names market. The paper analyses since providing the domain name is an economic activity, the companies supplying this product and related services, i.e. ICANN and all registries and registrars, are considered enterprises and subject to competition regulations. Moreover, exempting this market from the application of competition regulations has no economic justification and logic.

Also, committing some anticompetitive practices by firms operating in the domain name market is probable and conceivable. It suggests that as the sole authority to review anticompetitive practices in Iranian law, the Competition Council, may apply one or more of the sanctions of Article 61 of the Act of the execution of the General Policies of Article 44 of the Constitution (2007) to the infringing undertakings in the domain name market.

This article provides an overview of competition law enforcement in the domain name market, using an analytical-descriptive method.

Keywords: Competition, Anticompetitive Practices, Domain Name, Monopoly, ICANN, Registry, Registrar

---

1. PhD in Private Law, Former Deputy prosecutor-general of Tehran bghaffary@alumni.ut.ac.ir

2. Assistant Professor, University of Science and Culture (corresponding author: mina.hosseini@usc.ac.ir)